Es atzīstos un atzīstu, ka šī joprojām ir viena no vislabākajām, visnozīmīgākajām un arī vissmagākajām, grūtākajām, sarežģītākajām, aizraujošākajām, sāpinošākajām un neaizmirstamākajām grāmatām starp visām, ko teju trīsdesmit gadu laikā esmu iztulkojusi.

Ir grāmatas, pēc kuru izlasīšanas mēdz nopūsties: "Es apskaužu tos, kuri šo vēl nav lasījuši". Un ir grāmatas, pēc kuru izlasīšanas lasītāji ar vieglas bezcerības pieskaņu mēdz jautāt: "Un ko gan vēl var lasīt *pēc šīs*?" Žaumes Kabrē romāns "Es atzīstos" neapšaubāmi pieder gan pie vienas, gan pie otras kategorijas.

Atdodieties Kabrē tekstam, pieņemiet viņa spēles noteikumus, ļaujiet laikiem un tēliem sajaukties kopā, izbaudiet un izsāpiet! Apsolu, ka tas būs tā vērts.

Dace Meiere, tulkotāja

Saturs

I A capite... 9
II De pueritia....35
III Et in Arcadia ego 189
IV Palimpsestus....277
V Vita condita 467
VI Stabat Mater 607
VII ...usque ad calcem....707

Dramatis personae 745
Piezīmes, paskaidrojumi, tulkojumi....753

I

A capite...

Es būs nekas.

Karless Kampss Mundo

1

Tikai vakarnakt, iedams pa slapjajām Vaļkarkas ielām, es sapratu, ka piedzimt šajā ģimenē bija nepiedodama kļūda. Piepeši apjēdzu, ka vienmēr esmu bijis viens un nekad neesmu varējis paļauties ne uz vecākiem, ne uz kādu Dievu, kam deleģēt risinājumu meklēšanu, lai arī pieaugdams paradu domu smagumu un atbildību par savu rīcību pārlikt uz skaidri nedefinētiem uzskatiem un visdažādāko lasāmvielu. Vakar vakarā, otrdien, lietum gāžot, atgriezdamies mājās no ciemošanās pie Dalmau, nonācu pie secinājuma, ka šī nasta ir tikai un vienīgi mana. Un ka par saviem panākumiem un savām kļūdām atbildīgs esmu tikai un vienīgi es pats. Man vajadzēja sešdesmit gadus, lai to saredzētu. Ceru, ka tu mani saproti un saproti arī to, ka jūtos neaizsargāts, vientuļš un bezgalīgi noilgojies pēc tevis. Par spīti attālumam, kas mūs šķir, tu man esi paraugs. Par spīti panikai, vairs negribu tverties pie kāda dēļa, lai noturētos virs ūdens. Par spīti dažādām nojausmām, dzīvoju tālāk bez skaidras pārliecības, bez priesteriem, bez stingri noteiktiem kodeksiem, kas man nogludinātu ceļu uz nez kurieni. Es jūtos vecs, un dāma ar izkapti aicina doties līdzi. Redzu, ka viņa ir pārvietojusi melno laidni un ar pieklājīgu žestu mudina mani turpināt partiju. Viņa zina, ka man atlicis maz bandinieku. Tomēr rītdiena vēl nav pienākusi, un es skatos, ar kuru figūru varētu izdarīt gājienu. Sēžu viens pie šīs papīra lapas, kas ir mana pēdējā iespēja.

Pārlieku man neuzticies. Vienam lasītājam rakstītas atmiņas ir žanrs, kas tiecas melot, un zinu, ka arī es vienmēr centīšos nokrist uz visām četrām kā kaķis; tomēr mēģināšu nepiedzejot pārāk daudz. Viss bija tieši tā un pat vēl sliktāk. Zinu, ka man būtu vajadzējis ar tevi par to runāt jau sen, taču tas ir grūti, un arī tagad nezinu, kā sākt.

Būtībā viss aizsākās pirms vairāk nekā piecsimt gadiem, kad tas izmocītais cilvēks nolēma lūgt, lai viņu uzņem Burgalas Svētā Pētera klosterī. Ja viņš tā nebūtu darījis vai ja tēvs priors doms Žuzeps de Sanbartumeu būtu atraidījis viņu stingrāk, es tagad te nerakstītu visu to, ko vēlos tev izstāstīt. Taču nespēju atkāpties tik tālu pagātnē. Sākšu ar nesenākiem laikiem. Daudz nesenākiem.

– Tētis... Dēls, es nezinu, kā... Tavs tēvs...

Nē, nē; arī ar to negribu sākt, nē. Labāk sākt ar kabinetu, kur šobrīd rakstu, sēdēdams iepretī tavam iespaidīgajam pašportretam. Kabinets ir mana pasaule, mana dzīve, mans universs, kurā satilpst gandrīz viss, izņemot mīlestību. Kad skraidīju pa dzīvokli īsās biksēs, ziemās un rudeņos ar sarkaniem aukstuma puniem uz rokām, man kabinetā ieiet bija atļauts tikai īpašos brīžos. Pārējā laikā tur vajadzēja lavīties slepus. Pazinu visus kabineta kaktus, un gadiem ilgi mans slepenais cietoksnis atradās aiz dīvāna, kaut gan pēc katra iebrukuma biju spiests savus nocietinājumus nojaukt, lai, darbodamās ar putekļu lupatu, tos neuzietu Mazā Lola. Taču vienmēr, kad tur iekļuvu likumīgi, vajadzēja uzvesties kā ciemos un turēt rokas aiz muguras, kamēr tēvs rādīja pēdējo manuskriptu: atradu to Berlīnē, vienā pusizputējušā antikvariātā, padomā tik, un nebāz klāt rokas, lai man nav jārājas. Adriā, lielas ziņkārības pārņemts, noliecās pār manuskriptu.

– Tas ir vāciski? – neapzināti pastiepjot roku.

– Eu! Negrābsties! – Tēvs uzsita viņam pa pirkstiem. – Ko tu teici?

– Tas ir vāciski, jā? – berzējot sāpošo roku.

– Jā.

– Es gribu mācīties vācu valodu.

Felikss Ardevuls ar lepnumu uzlūkoja dēlu un teica: pavisam drīz varēsi sākt mācīties, manu zēn.

Patiesībā tas bija nevis manuskripts, bet brūnganu lapu žūksnis; uz pirmās pārāk cakainā rokrakstā bija rakstīts: *Der begrabene Leuchter. Eine Legende*[1].

– Kas ir Stefans Cveigs?

[1] Citvalodu izteicienu tulkojumi, kā arī tulkotājas paskaidrojumi ar * apzīmētajiem terminiem vai personāžiem atrodami grāmatas beigās.

Mans tēvs ar lupu rokā, visu uzmanību veltīdams kādam labojumam lappuses malā pie pirmās rindkopas, nebūt neteica: tas, dēls, bija rakstnieks, – bet tikai izklaidīgi atmeta: viens tips, kurš pirms desmit vai divpadsmit gadiem izdarīja pašnāvību Brazīlijā. Ilgu laiku par Stefanu Cveigu es zināju vienīgi to, ka tas ir viens tips, kurš pirms desmit vai divpadsmit, vai trīspadsmit, četrpadsmit vai piecpadsmit gadiem izdarījis pašnāvību Brazīlijā, līdz varēju izlasīt manuskriptu un uzzināju par viņu ko vairāk.

Ar to pašu vizīte bija galā, un Adriā izgāja no kabineta, uzklausījis piekodinājumu netrokšņot: mājās nekad nedrīkstēja ne skriet, ne klaigāt, ne klakšķināt mēli, jo tēvs mūždien vai nu ar lupu pētīja manuskriptus, vai pārlūkoja viduslaiku karšu katalogu, vai prātoja, kur varētu atrast jaunus priekšmetus, kas liktu drebēt viņa pirkstiem. Atļauts bija tikai viens trokšņošanas veids: es savā istabā drīkstēju vingrināties spēlēt vijoli. Taču nedrīkstēju arī izšķiest visu dienu, atkal un atkal atkārtojot XXIII arpedžo vingrinājumu no *O livro dos exercícios da velocidade,* kurš manī izraisīja lielu naidu pret Truļolsu, tomēr neiedvesa riebumu pret vijoli. Nē, arī Truļolsu es neienīdu. Taču viņa bija apnicīga, sevišķi, kad uzstājīgi pieprasīja XXIII vingrinājumu.

– Es tā domāju, varbūt mēs varētu drusku pamainīt.

– Šeit, – viņa ar lociņa frošu piebakstīja notīm, – tu vienā lappusē vienkopus atradīsi visas iespējamās grūtības. Tas ir vienkārši ģeniāls vingrinājums.

– Bet es...

– Piektdien es gribu dzirdēt perfektu divdesmit trešo. Arī divdesmit septīto takti.

Reizēm Truļolsa bija neizturami spītīga. Taču lielākoties viņa bija gluži ciešama sieviete. Reizēm pat vairāk nekā ciešama.

Bernats bija tādās pašās domās. Kad mācījos pēc *O livro dos exercícios da velocidade*, Bernatu es vēl nepazinu. Taču par Truļolsu mūsu viedoklis sakrita. Droši vien viņa bija izcila skolotāja, lai arī, cik man zināms, nav iegājusi vēsturē. Laikam vajadzētu rakstīt sakarīgāk, jūtu, ka nemitīgi novirzos sāņus. Jā, es rakstīšu arī daudz ko tādu, ko tu jau noteikti zini, sevišķi, kad runa būs par tevi. Taču ir arī tādas dvēseles driskas, ko tu, manuprāt, nepazīsti, jo nevienu cilvēku nav iespējams iepazīt pilnībā.

Lai arī raibāks un krāšņāks, veikals man patika mazāk nekā kabinets mūsu mājās. Varbūt tāpēc, ka tais retajās reizēs, kad es veikalā nonācu, man vienmēr šķita, ka mani vērīgi uzmana. Toties tur es varēju skatīties uz Sesīliju, kura bija ļoti skaista un kurā es biju dziļi iemīlējies. Tā bija sieviete ar galaktiski blondiem, vienmēr glīti sasukātiem matiem un ar pilnīgām, neganti sarkanām lūpām. Viņa mūždien bija aizņemta ar saviem katalogiem un cenu lapām vai arī rakstīja cenu zīmes, vai apkalpoja nedaudzos pircējus ar smaidu, kas skatieniem atklāja perfektus zobus.

– Vai jums ir mūzikas instrumenti?

Vīrietis pat nebija noņēmis cepuri. Nostājies Sesīlijas priekšā, viņš raudzījās apkārt: lustras, kandelabri, ķiršķoka krēsli ar neticami smalkām intarsijām, deviņpadsmitā gadsimta sākuma *tête-à-tête* dīvāniņi, dažādu lielumu un laikmetu vāzes... Mani viņš nemaz neievēroja.

– Ne īpaši daudz, bet, lūdzu, nāciet man līdzi...

Veikala ne īpaši daudzie instrumenti bija pāris vijoļu un viena viola, kuras diez ko labi neskanēja, bet kurām toties brīnumainā kārtā bija saglabājušās zarnu stīgas. Un vēl iebuktēta tuba, divi lieliski flīgelhorni un taure, kurai izmisīgi skanēt bija licis ielejas vecākais, lai brīdinātu citu ieleju ļaudis, ka Panevedžo mežs deg un Pardakas iemītnieki lūdz palīdzību Sirorai, Sanmartīno un pat Velšnofenei, ko ugunsgrēks nesen jau bija piemeklējis, un arī Moenai un Soragai, ko droši vien jau bija sasniegusi biedējošā smaka, kuru izplatīja šī postīgā nelaime, kas izcēlusies tā Kunga 1690. gadā, kad Zeme gandrīz visiem bija apaļa un kuģi – ja vien to neliedza nepazīstamas slimības, bezdievīgi mežoņi, jūras un sauszemes plēsīgie zvēri, ledus un vētras, un pārmērīgas lietavas –, nozuduši rietumos, atgriezās no austrumiem ar jūrniekiem, kuri nu bija izdēdējuši un nomocīti, tālumos aizklīdušiem skatieniem un murgu pieķepušām naktīm. Tā Kunga 1690. gada vasarā visi Pardakas, Moenas, Siroras un Sanmartīno iemītnieki, visi, izņemot gultai piekaltos slimniekus, aizmiglotām acīm skrēja skatīties postu, kas iznīcināja viņu dzīvi – kam lielākā, kam mazākā mērā. Drausmīgais ugunsgrēks, kurā viņi bija spiesti bezpalīdzīgi nolūkoties, aprija vezumu vezumiem labas koksnes. Kad Providences sūtīts lietus šo elli nodzēsa, Jakjams, ceturtais un attapīgākais no Pardakas Muredas dēliem, rūpīgi apstaigāja

visu izpostīto mežu, meklēdams liesmu neskartas platības vai stumbrus, kas vēl būtu lietderīgi izmantojami. Kāpdams lejā Osas aizā, viņš pusceļā notupās zem jaunas, pārogļojušās egles nokārtot dabisku vajadzību. Taču tas, ko viņš pēkšņi ieraudzīja, aizdzina vēlēšanos iztukšot zarnas: sveķainas šķilas, kas ievīstītas lupatā, no kuras plūda kampara vai nez kādas citas savādas vielas smarža. Jakjams uzmanīgi attina lupatas, kas nebija pilnībā sadegušas ellišķīgajā ugunsgrēkā, kurš bija izpostījis viņa nākotni. No atklājuma sareiba galva: netīri zaļais audums ar vēl netīrāki dzeltenas auklas apmalojumiem, kurā bija ietītas šķilas, izrādījās gabals no vamža, ko parasti nēsāja Bulkanijs Broča, resnis no Moenas. Atradis auduma driskas vēl divās vietās, šīs gan teju pilnībā sadegušas, viņš saprata, ka Bulkanijs ir izpildījis savus draudus izputināt Muredas ģimeni un pie reizes visu Pardakas ciemu.

– Bulkanij!

– Es ar suņiem nerunāju.

– Bulkanij!

Balss skanēja tik drūmi, ka viņš negribīgi pagriezās. Bulkanijam no Moenas bija tik pamatīgs vēders, ka uz tā ērti varētu atbalstīt dilbus, ja vien viņš dzīvotu dažus gadus ilgāk un turpinātu to audzēt.

– Ko, ellē, tu gribi?

– Kur ir tavs vamzis?

– Kas tev daļas?

– Kāpēc tu neesi to uzvilcis? Parādi man savu vamzi!

– Ej dirst. Kas, tu domā, ka tagad, kad jūs esat sūdos, mēs, moenieši, darīsim visu, ko jūs teiksiet? – Bulkanijs viņu nopētīja naida pilnām acīm. – Neko es tev nerādīšu. Pis no šejienes un neaizsedz man sauli!

Jakjams, ceturtais Muredu dēls, ledaini saltās dusmās izvilka mizu griežamo nazi, ko allaž nēsāja aiz jostas, un ietrieca to Moenas resnim Bulkanijam Bročam vēderā, it kā tas būtu kļavas stumbrs. Bulkanijs pavēra muti un iepleta acis, vairāk brīnīdamies nevis par sāpēm, bet par to, ka viņu aizskart iedrošinājies kaut kāds Pardakas mēsls. Kad Jakjams Mureda izvilka nazi, asinis pretīgi un sarkani noguldzēja, bet Bulkanijs saļima krēslā, it kā pa brūci būtu izlaists gaiss.

Jakjams pavērās uz vienu un otru pusi: ceļš bija tukšs. Vientiesīgi viņš skriešiem metās atpakaļ uz Pardaku. Joņodams garām Moenas pēdējai mājai, viņš apjēdza, ka varbūt visu ir redzējusi dzirnavu kuprīte, kas, stiepdama slapjas veļas nastu, blenza uz viņu pavērtu muti. Taču Jakjams nevis pārgrieza šim skatienam rīkli, bet tikai pielika soli. Viņš labāk nekā jebkurš cits prata atrast dziedošo koksni, un viņam vēl nebija pilni divdesmit gadi, taču viņa dzīve tikko bija pārlūzusi.

Ģimene reaģēja saprātīgi un tūlīt aizsūtīja ļaudis uz Sanmartīno un Siroru ar drošiem pierādījumiem izskaidrot, ka tieši Bulkanijs bijis dedzinātājs, kas, ļaunu prātu turēdams, pielaidis mežam uguni, taču Moenas iemītnieki par taisnas tiesas spriešanu neko negribēja dzirdēt un gatavojās bez nevajadzīgiem starpniekiem sadzīt rokā to nešķīsteni Jakjamu Muredu.

– Dēls, – teica vecais Mureda, un viņa skatiens bija vēl skumjāks nekā parasti, – tev ir jābēg. – Un sniedza viņam zuteni, kurā bija puse visa zelta, kas iekrāts, trīsdesmit gadus strādājot ar Panevedžo koksni. Neviens no Jakjama brāļiem pret šādu lēmumu neko neiebilda. Tad tēvs mazliet ceremoniāli turpināja: – Lai arī tu labāk par citiem proti atrast lietaskokus un sadzirdēt visskanīgāko koksni, Jakjam, mans mīļotais dēls, ceturtais, kas dzimis šai nelaimīgajā namā, tava dzīvība ir vairāk vērta nekā vislabākais kļavas stumbrs, kādus mēs vairs nevienam nepārdosim. Un tā tu paglābsies no posta, kas tagad mūs piemeklēs, jo Moenas Bulkanijs mūs ir atstājis bez meža.

– Tēvs, es...

– Bēdz, pasteidzies, laidies uz Velšnofeni, jo skaidrs, ka tevi vispirms meklēs Sirorā. Mēs izplatīsim baumas, ka tu slēpies Sirorā vai Tonadikā. Briesmas ir pārāk lielas, un ielejās tu vairs nedrīksti palikt. Tev jādodas ilgā ceļā, tālu, tālu prom no Pardakas. Bēdz, dēls, un lai Dievs tevi sargā.

– Bet, tēvs, es negribu doties prom. Es gribu strādāt mežā.

– Mežu viņi nodedzināja. Ko tad tu te vairs darītu?

– Nezinu, bet, ja pametīšu ielejas, es miršu!

– Ja tu neaizbēgsi jau šonakt, es pats tevi nogalināšu. Vai tu mani saprati?

– Tēvs...

– Neviens moenietis nepiedurs ne pirkstu manam dēlam!

Un Jakjams Mureda no Pardakas atvadījās no tēva un tad citu pēc cita noskūpstīja visus savus brāļus un māsas. Agno, Jennu, Maksi un viņu sievas. Hermesu, Jozefu, Teodoru un Mikurā. Ilzi, Ēriku un viņu vīrus. Un tad Katarīnu, Matildi, Grēthenu un Betīnu. Visi bija sanākuši, lai klusi pateiktu ardievas. Kad Jakjams jau bija pie durvīm, mazā Betīna viņu pasauca vārdā, viņš pagriezās un ieraudzīja, ka meitene pastiepusi uz viņa pusi roku, kurā šūpojas Pardakas Čufas Svētās Dievmātes medaljons, ko viņai pirms nāves bija uzticējusi māte. Jakjams klusēdams uzlūkoja brāļus un māsas, pievērsa skatienu tēvam, tas mēmi palocīja galvu. Tad viņš piegāja pie mazās Betīnas, paņēma medaljonu un teica māsai: manu mazulīt, es nēsāšu šo dārgumu līdz pašai nāvei; un viņš nezināja, ka šiem vārdiem būs lemts piepildīties. Betīna pielika abas plaukstas viņam pie vaigiem, bet neraudāja. Jakjams izgāja no mājas asaru pilnām acīm, noskaitīja īsu lūgšanu pie mātes kapa un nozuda naktī, dodamies pretī mūžīgajiem sniegiem mainīt savu dzīvi, mainīt vēsturi un atmiņas.

– Nekā cita jums nav?

– Šis ir antikvariāts, – Sesīlija atbildēja tai bargajā izteiksmē, kas vīriešiem parasti lika nokaunēties. Un mazliet ironiski piebilda: – Varbūt jums labāk iegriezties kādā mūzikas instrumentu veikalā?

Man patika, kā Sesīlija dusmojās. Tad viņa kļuva vēl skaistāka. Skaistāka pat par manu māti. Par manu māti, kāda viņa bija tolaik.

No savas vietas varēju redzēt Berengē kunga kabinetu. Dzirdēju, kā Sesīlija izvada pa durvīm neapmierināto pircēju, kurš tā arī nebija noņēmis cepuri, un, kad izdzirdu nodzinkstam zvaniņu un Sesīliju sakām uz redzēšanos, Berengē kungs pacēla skatienu un piemiedza man ar aci.

– Adriā.

– Jā.

– Kad tev nāks pakaļ? – viņš jautāja mazliet skaļāk.

Paraustīju plecus. Es nekad īsti nezināju, kad man jābūt tai vai citā vietā. Vecāki negribēja, ka palieku mājās viens, tāpēc, ja abiem bija kādas darīšanas, veda mani uz veikalu. Tas man gluži

labi patika, jo es kavēju laiku, pētīdams visneiedomājamākās lietas, kas jau bija dzīvojušas, tagad paciet̄igi atpūtās un gaidīja otro, trešo vai ceturto iespēju. Iztēlojos šo priekšmetu dzīvi dažādos namos, un tas bija aizraujoši.

Man pakaļ vienmēr ieradās Mazā Lola, mūždien steidzīga, jo bija aizkavējusies un vēl nebija ķērusies pie vakariņu gatavošanas. Tāpēc es tikai paraustīju plecus, kad Berengē kungs jautāja, kad mani vedīs mājās.

– Nāc, – viņš man teica un sniedza baltu papīra lapu. – Apsēdies pie Tjūdoru galda un drusku pazīmē.

Man nekad nav paticis zīmēt, es nemāku, man nav dotību. Tāpēc vienmēr esmu apbrīnojis tavu talantu, kas man šķiet brīnumains. Berengē kungs lika mani pie zīmēšanas, jo viņam nepatika skatīties, kā es slaistos pilnīgā bezdarbībā, lai gan tā nebija taisnība: es visu laiku biju aizņemts ar domāšanu. Taču Berengē kungam pretī runāt nedrīkst. Tā nu, apsēdies pie Tjūdoru galda, darīju, ko varēju, lai viņš liktos mierā. Izvilku no kabatas Melno Ērgli un mēģināju uzzīmēt. Nabaga Melnais Ērglis, ja viņš sevi būtu redzējis tai bildē... Starp citu, Melnais Ērglis vēl nebija paguvis iepazīties ar šerifu Kārsonu, jo es pats pie viņa biju ticis tikai šajā rītā, iemainījis no Ramona Koļa pret *Weiss* mutes ermoņikām. Ja tēvs to uzzinās, viņš mani nositīs.

Berengē kungs bija ļoti īpašs cilvēks; kad viņš smaidīja, man no viņa bija drusku bail, un pret Sesīliju viņš izturējās kā pret nekam nederīgu kalponi, un to es viņam nekad nepiedevu. Toties tieši viņš visvairāk zināja par manu tēvu, kas man bija vislielākais noslēpums.

2

Santa Maria sasniedza Ostiju miglainā septembra otrās ceturtdienas rītā. Brauciens no Barselonas bija izvērties ļaunāk nekā visi kuģojumi, kuros, meklēdams savu likteni un mūžīgu slavu, bija devies Enejs. Neptūns nebija izrādījis viņam labvēlību, un uz *Santa Maria* klāja viņš bija ne tikai nemitīgi barojis zivis, bet arī mainījis ādas krāsu, kas no veselīga, Vikas līdzenuma zemniekam raksturīga sārtuma bija pārvērtusies bālumā, kāds vairāk piedien mistiskam rēgam.

Izvērtējot šī gudrā, centīgā, dievbijīgā un, neraugoties uz nelielo vecumu, jau tik izglītotā semināri sta izcilās sekmes, monsiņjors Žuzeps Torrass i Bažess pats personīgi bija nolēmis, ka viņu rokās ir nonācis dārgs zieds, kam vajadzīgs leknāks un krāšņāks dārzs, jo pieticīgajā Vikas seminārā tas novītīs un tad velti būs izšķiesta dabiskā, Dieva dāvātā gudrība, ar kuru puisis apveltīts.

– Es negribu braukt uz Romu, monsiņjor. Gribu veltīt sevi stud

– Tieši tāpēc es tevi sūtu uz Romu, mīļais dēls. Es labi pazīstu mūsu semināru un zinu, ka tāds prāts kā tavējais te tikai lieki tērē laiku.

– Bet, monsiņjor...

– Dievs tevi ir aicinājis lielām lietām. Un tavi skolotāji to uzstājīgi pieprasa, – viņš atbildēja, mazliet teatrāli pakratot dokumentu, ko turēja rokā.

Dzimis Žesu lauku saimniecībā netālu no Tonas ciema, priekšzīmīgā ģimenē, Andreu un Rozālijas dēls, viņš jau sešu gadu vecumā bija ieguvis pamatzināšanas un apveltīts ar vajadzīgo apņēmību, lai uzsāktu ekleziastiskās studijas, un iestājās pirmajā latīņu valodas un kultūras kursā tēva Žasina Garrigosa vadībā. Viņa akadēmiskie panākumi bija tik ievērojami

un strauji, ka, sācis studēt retoriku, viņš drīz vien saņēma uzdevumu noturēt priekšlasījumu par slaveno *Oratio Latina*, un tas – kā monsiņjors lieliski zina no savas pieredzes, jo mums ir bijis tas gods uzņemt viņu šī semināra audzēkņu rindās, – ir viens no pirmajiem literārajiem pārbaudījumiem, ar ko pasniedzēji pagodina savus izcilākos studentus, kuri var lepoties ar spožām oratora spējām. Šajā gadījumā pagodinājums bija nācis ļoti agri, ņemot vērā viņa vienpadsmit gadu vecumu un – vēl jo vairāk – joprojām nelielo augumu. Šī paša iemesla dēļ klātesošie gan varēja klausīties ārkārtīgi nopietnā retora Feliksa Ardevula vērtīgos pārspriedumus Vergilija valodā, taču pašam augumā mazajam un piesardzīgajam retoram vajadzēja pakāpties uz diezgan augsta ķebļa, lai viņu varētu saredzēt publika, kuras vidū bija arī oratora aizkustinātie vecāki un brālis. Un tieši tāpat Felikss Ardevuls i Giteress uzsāka akadēmiskā triumfa ceļu matemātikā, filosofijā, teoloģijā, aizsniedzot tos pašus augstumus, kurus savulaik sasnieguši citi izcili šī semināra audzēkņi, tādi kā godājamie tēvi Žaume Balmess i Urpiā, Antoni Marija Klarē i Klarā, Žasins Verdagē i Santalo, Žaume Kuļeļs i Banseļss, profesors Andreu Durans* un Jūs pats, cienījamais monsiņjor, kas tagad mūs pagodināt kā mūsu mīļotās diecēzes bīskaps.

Lai mūsu pateicības jūtas sasniedz arī mūsu priekšgājējus! Dievs, mūsu Kungs, aicina: *"Laudemus viros gloriosos et parentes nostros in generatione sua." (Eccli. 44,1)* Tāpēc esam pārliecināti, ka nekļūdāmies, Jūs uzstājīgi un izjusti lūdzot, lai dodat mūsu semināra audzēknim Feliksam Ardevulam i Giteresam iespēju turpināt teoloģijas studijas Pontifikālajā Gregora universitātē.

– Tev nav izvēles, dēls.

Felikss Ardevuls neuzdrošinājās iebilst, ka ienīst kuģus, viņš, kas piedzimis un vienmēr dzīvojis uz cietzemes, tālu no jūras. Un tieši tāpēc – tāpēc, ka viņš nebija pratis runāt pretī bīskapam, – viņam nācās doties šajā mokošajā ceļojumā. Kādā Ostijas ostas stūrī, kur bija sakrautas milzīgu žurku apsēstas pussatrūdējušas koka kastes, viņš izvēma savu bezspēcību un arī gandrīz visas pagātnes atmiņas. Kādu brīdi viņš smagi elpoja, tad iztaisnoja muguru, kabatlakatā noslaucīja muti, enerģiski sakārtoja ceļojuma sutanu un paraudzījās uz savu spožo nākotni. Par spīti visam, viņš, tāpat kā Enejs, bija sasniedzis Romu.

*

– Šī ir labākā istaba visās kopmītnēs.

Felikss Ardevuls pārsteigts atskatījās. Uz sliekšņa diezgan īss un padrukns students dominikāņa habitā drausmīgi svīda un sirsnīgi smaidīja.

– Felikss Morlēns no Lježas, – teica svešais un spēra soli dziļāk cellē.

– Felikss Ardevuls no Vikas.

– Oo! *Un omonimo!* – otrs smejot iesaucās un sniedza roku.

Viņi drīz vien iedraudzējās. Morlēns vēlreiz apliecināja, ka tieši šī ir visvairāk iekārotā kopmītņu istaba, un apvaicājās, kurš gan par viņu te aizbildis labu vārdu. Ardevuls bija spiests atzīties, ka viņam vispār nav nekādu izdevīgu sakaru, un pastāstīja, ka pie ieejas resns, plikpaurains sargs esot iemetis skatienu papīros, noprasījis *Ardevole?*, paziņojis *la cinquantaquattro* un iedevis atslēgu, pat neieskatījies acīs. Morlēns neticēja, taču smējās no sirds.

Nepilnas nedēļas laikā, pirms vēl bija sākušās mācības, Morlēns viņu sapazīstināja ar astoņiem vai desmit studentiem no otrā kursa, kurus pats labi pazina, ieteica pārlieku nepīties ar tādiem, kas nestudē Gregoriānā vai Bībeles institūtā, jo tā būšot lieka laika tērēšana, parādīja, kā slepus var izkļūt no kopmītnēm tā, lai cerbers to nepamanītu, mudināja apgādāties ar laicīgu drēbju kārtu gadījumam, ja nu vajadzētu doties pastaigā inkognito. Morlēns bija arī tāds kā gids jaunajiem pirmā kursa studentiem un izrādīja viņiem ievērojamās celtnes īsākajā ceļā no kopmītnēm līdz Pontifikālajai Gregora universitātei. Itāliski viņš runāja ar izteiktu franču akcentu, taču saprast viņu varēja visnotaļ labi. Un vēl Morlēns jauniņajiem noturēja runu par to, cik svarīgi ir turēties pa gabalu no Gregoriānas jezuītiem, jo citādi, ja neuzmanīsies, viņi tev galīgi savandīs smadzenes. Un cauri būs!

Dienu pirms lekciju sākuma visi no tūkstoš dažādām vietām nākušie gan jaunie, gan vecie studenti sapulcējās Gabrielli-Borromeo palaco – Gregoriānas mītnes – milzīgajā Lielajā aulā, un Romas Kolēģijas Pontifikālās Gregora universitātes *pater decanus* Daniēle D'Andželo, *S. J.*, nevainojamā latīņu valodā visus aicināja apzināties savu lielo veiksmi, brīnišķīgo privilēģiju studēt kādā

no Pontifikālās Gregora universitātes fakultātēm un tā tālāk, un tā tālāk, un tā joprojām. Šeit mums ir bijis gods uzņemt izcilus studentus, to vidū arī vairākus svētos tēvus, no kuriem pēdējais bija mūsu visu rūgti apraudātais pāvests Leons XIII. Mēs no jums neprasām neko citu, vienīgi centību, centību un centību. Šeit jūs esat ieradušies mācīties, mācīties, mācīties un pie vislabākajiem speciālistiem apgūt teoloģiju, kanoniskās tiesības, Baznīcas īpašumu tiesības, Baznīcas vēsturi un tā tālāk, un tā tālāk, un tā joprojām.

– Tēvu D'Andželo pazīst kā D'Andželodandželodandželo, – pie auss pačukstēja Morlēns, itin kā atklājot satraucošas ziņas.

Un, pabeiguši studijas, jūs izklīdīsiet pa visu pasauli, atgriezīsieties savās dzimtajās zemēs, savos semināros un savu ordeņu mītnēs; tie, kas no jums vēl nav kļuvuši par priesteriem, tiks ordinēti, un augļus nesīs viss, kas jums mācīts šajā namā. Un tā tālāk, un tā tālāk, un tā joprojām un vēl piecpadsmit minūtes praktisku padomu, kas varbūt gan nebija tik praktiski kā Morlēna dotie, tomēr noderīgi ikdienas dzīvē. Felikss Ardevuls nodomāja, ka varēja būt arī daudz ļaunāk; Vikas *orationes latinae* dažreiz bija stipri garlaicīgākas par šo pragmatisko instrukciju rokasgrāmatu, kas tagad viņiem tika lasīta priekšā.

Pirmie mācību mēneši – līdz Ziemassvētkiem un arī pēc svētkiem – aizritēja bez lieliem satricinājumiem. Felikss Ardevuls visvairāk apbrīnoja spožo prātu, ar kādu izcēlās tēvs Faluba, jezuīts, pa pusei slovāks, pa pusei ungārs, ar neizmērojami plašām zināšanām par Bībeli; otrs apbrīnas objekts bija prāta stingrība, ko apliecināja tēvs Pjērs Blanks, kurš bija ļoti augstprātīgs, mācīja par atklāsmi un to, kā tā tikusi nodota Baznīcai, un, lai gan arī bija dzimis Lježā, beigu eksāmenā izgāza Feliksa draugu Morlēnu, kam vajadzēja stāstīt par mariāniskās teoloģijas aproksimācijām. Felikss pamazām iedraudzējās arī ar Drago Gradniku, ar kuru trīs lekciju kursos sēdēja vienā solā: tas bija slovēnis no Ļubļanas semināra, milzīga auguma, sarkansejains un ar tik resnu un spēcīgu buļļa kaklu, ka likās, apkaklīte kuru katru brīdi pārsprāgs. Viņi savā starpā sarunājās maz, lai arī abu latīņu valoda bija tekoša. Taču abi bija kautrīgi un visu savu enerģiju centās

ievirzīt tā, lai varētu šķērsot neskaitāmās durvis, ko atvēra mācības. Kamēr Morlēns žēlojās un arvien vairāk paplašināja savu paziņu un draugu loku, Ardevuls nolīda savā *cinquantaquattro*, kopmītņu labākajā cellē, un atklāja jaunas pasaules paleogrāfijas studijās, pievērsies papirusiem un bibliskajiem dokumentiem, kas rakstīti demotiskajā ēģiptiešu, koptu, sengrieķu vai aramiešu valodā un ko viņiem nesa tēvs Faluba, mācīdams arī mākslu mīlēt šādus priekšmetus. No sapostīta manuskripta zinātnei nav nekāda labuma, viņš mēdza atkārtot. Bet, ja to var restaurēt, tas jārestaurē, lai tas maksātu ko maksādams. Restaurators veic tikpat nozīmīgu darbu kā zinātnieks, kurš restaurēto dokumentu pēcāk interpretēs. Un viņš nekad neteica un tā tālāk, un tā tālāk, un tā joprojām, jo vienmēr zināja, par ko runā.

– Stulbības, – savu spriedumu izteica Morlēns, kad viņš to draugam atstāstīja. – Tie cilvēki ir laimīgi tikai ar lupu rokās, ja viņiem priekšā uz galda ir žurku apgrauzti, mitri papīri.

– Es arī.

– Kāds labums no mirušajām valodām? – Morlēns noprasīja savā krāšņajā latīņu mēlē.

– Tēvs Faluba teica, ka mēs nedzīvojam kādā valstī, mēs dzīvojam kādā valodā. Un, izceļot no aizmirstības senās valodas...

– *Sciocchezze. Stupiditates*. Vienīgā joprojām dzīvā mirusī valoda ir latīņu.

Viņi bija Svētā Ignācija ielā. Ardevulu sargāja viņa sutana, Morlēnu – viņa habits. Pirmo reizi Ardevuls uzmeta draugam izbrīnītu skatienu. Viņš apstājās un apjucis noprasīja, kam tas vispār tic. Arī Morlēns apstājās un atbildēja, ka par dominikāņu mūku esot kļuvis tāpēc, ka jūt dziļu vēlēšanos palīdzēt citiem un kalpot Baznīcai. Un ka nekas viņu nenovirzīšot no šī ceļa. Taču kalpot Baznīcai vajagot praktiski – nevis studējot pussapuvušus papīrus, bet gan ietekmējot cilvēkus, kuri savukārt ietekmē to, kā dzīvo... Viņš aprāvās un piebilda: un tā tālāk, un tā tālāk, un tā joprojām, un abi draugi sāka smieties. Šajā brīdī pirmo reizi viņiem garām pagāja Karolīna, taču ne viens, ne otrs nepievērsa viņai uzmanību. Un man, kad atgriezos mājās kopā ar Mazo Lolu, vajadzēja pievērsties vijolei un vingrināties, kamēr viņa gatavoja vakariņas un viss pārējais dzīvoklis grima tumsā. Tas

man itin nemaz nepatika, jo no katras aizdurves jebkurā brīdī varēja iznirt kāds ļaundaris, tāpēc es nēsāju kabatā Melno Ērgli, galu galā mājās jau sen, kopš tēvs tā pirms daudziem gadiem bija nolēmis, nebija ne madonniņu, ne medaljonu, ne estampu ar svētajiem, ne misāļu, bet Adriā Ardevulam, nabaga bērnam, taču vajadzēja kādu neredzamu aizsardzību. Un kādu vakaru es nevis spēlēju vijoli, bet paliku stāvam ēdamistabā un kā apburts vēroju, kā saule, kas bēga uz rietumiem, lai nozustu aiz Trespuja, ar maģisku gaismu apspīdēja Žerri Svētās Marijas abatiju gleznā, kas karājās virs ēdamistabas bufetes. Tā allaž bija tā pati gaisma, kas mani sagrāba savā varā un mudināja iztēloties neiespējamus piedzīvojumus, un es nedzirdēju, kā atveras ārdurvis, nedzirdēju neko, līdz mani drausmīgi pārbiedēja tēva rupjā balss.

– Ko tu te slaisties? Tev mājasdarbu nav? Vijole nav jāspēlē? Vispār nekas nav jādara? Ko?

Un Adriā gāja uz savu istabu, sirds viņam joprojām skaļi rībināja bum, bum, bet viņš neapskauda bērnus, kuriem ir tādi vecāki, kas tos samīļo un dod tiem bučas, jo neticēja, ka pasaulē tādi eksistē.

– Kārson, iepazīsties ar Melno Ērgli no drosmīgās arapaho cilts.

– Sveiks!

– Hau!

Melnais Ērglis noskūpstīja šerifu Kārsonu, kā tēvs nekad nebija noskūpstījis viņu. Un Adriā nolika tos abus ar visiem zirgiem uz naktsgaldiņa, lai tie varētu labāk iepazīties.

– Tu izskaties nomākts.

– Pēc trim teoloģijas studiju gadiem, – domīgi teica Ardevuls, – es joprojām neesmu sapratis, kas tevi patiešām interesē. Žēlastības doktrīna?

– Tu neatbildēji uz manu jautājumu, – nepiekāpās Morlēns.

– Tas nebija jautājums. Kristīgās atklāsmes ticamība?

Morlēns neatbildēja, un Felikss Ardevuls turpināja:

– Kāpēc tu studē Gregoriānā, ja teoloģija tevi ne...

Abi bija nošķīrušies no studentu pulka, kas no universitātes devās atpakaļ uz kopmītnēm. Pēc diviem gadiem kristoloģijas

un soterioloģijas, pēc pirmā un otrā metafizikas kursa, dievišķās atklāsmes kursa un pēc visprasīgāko profesoru diatribām (sevišķi asi viņu kritizēja dievišķās atklāsmes pasniedzējs Levinskis, kurš uzskatīja, ka Felikss Ardevuls šajā disciplīnā negūst tik lielas sekmes, uz kādām būtu ļāvušas cerēt visu ekspektācijas) Roma necik daudz nebija mainījusies. Lai arī Eiropu plosīja karš, pilsēta nebija pārvērtusies par vaļēju brūci, tikai kļuvusi nedaudz nabadzīgāka. Tikmēr Pontifikālās universitātes studenti turpināja savas studijas, nelikdamies ne zinis par militāro konfliktu un tā izraisītajām drāmām. Gandrīz visi. Pieaugdami gudrībā un tikumos. Gandrīz visi.

– Un tevi?

– Teodiceja un iedzimtais grēks mani vairs neinteresē. Vairs negribu nekādus attaisnojumus. Man ir grūti domāt par Dievu, kas pieļauj ļaunumu.

– Man jau vairākus mēnešus bija tādas aizdomas.

– Tev arī?

– Nē, man bija aizdomas, ka tu visu uztver pārāk nopietni. Pavēro tak arī pasauli, kā to daru es. Kanonisko tiesību fakultātē es tiešām negarlaikojos. Juridiskās attiecības starp Baznīcu un pilsonisko sabiedrību; Baznīcas sankcijas; Baznīcas pasaulīgā manta; konsekrētās dzīves institūciju harisma; *consuetudine canonica*…

– Ko tu runā?

– Spekulatīvās studijas ir laika tērēšana, bet visas tās likumu būšanas – tīrā atpūta.

– Nē, nē! – iesaucās Ardevuls. – Man patīk aramiešu valoda. Ir tik aizraujoši pētīt manuskriptus un saprast Bohtanas jaunaramiešu un Barzāni jūdu jaunaramiešu valodas morfoloģiskās atšķirības. Vai to, kā veidojušās atšķirības *koy sanjaq sūrat* un *mlaḥsô* valodās.

– Zini ko? Es vispār nesaprotu, par ko tu runā. Vai mēs studējam vienā universitātē? Vienā un tai pašā fakultātē? Vai mēs abi esam Romā? Ko?

– Tam nav nozīmes. Ja vien man nevajadzētu paciest tēva Levinska lekcijas, es gribētu zināt visu iespējamo par haldiešu, babiloniešu, samariešu…

– Un kāds tev no tā labums?